

УВОД

Особе са инвалидитетом (у даљем тексту: ОСИ) на нашим просторима често су изложене маргинализацији и нису довољно укључене у друштвене процесе, а њихова дискриминација огледа се у постојању низа баријера које им онемогућавају да се укључе у друштвену заједницу. С тим у вези, међународни инструменти и инструменти Европске уније су веома значајни документи који кроз правно обавезујући карактер приморавају државе потписнице да уведу мјере које промовишу и гарантују људска права особа са инвалидитетом. Тако је Босна и Херцеговина 2010. године ратификовала Конвенцију о правима ОСИ, а коју је Генерална Скупштина Уједињених Нација усвојила 2006. године. Такође, Савјет министара Босне и Херцеговине је 2008. године усвојио документ „Политике у области инвалидности у Босни и Херцеговини“, а Народна Скупштина Републике Српске је 2017. године усвојила Стратегију унапређења друштвеног положаја лица са инвалидитетом за период 2017. – 2026. године.

Општина Теслић има усвојену Стратегију развоја за период 2018. – 2027. године која је заснована на поштовању људских права.

На подручју општине Теслић дјелује седам организација и удружења који се баве питањима особа са инвалидитетом и то:

- Општинска организација слијепих и слабовидих лица Теслић
- Удружење дистрофичара Теслић
- Удружење параплегичара Теслић
- Удружење дијабетичара Теслић
- Удружење грађана „Добро срце“ Теслић
- Удружење глувих и наглувих Теслић
- Удружење за подршку обољелим и лијеченим од малигних болести „Нови живот“ Теслић.

У складу са проблемима и препрекама са којима се свакодневно сусрећу особе са инвалидитетом (према процјенама на територији општине Теслић живи 3000 до 4000 особа са неком врстом инвалидитета или више од 10% становништва), горе поменути удружења и организације исказале су потребу за израдом Локалног акционог плана у области инвалидности. Заједнички су покренули иницијативу Скупштине општине Теслић, под називом „Инклузија за љепше сутра“ чији је главни циљ побољшање положаја особа са инвалидитетом кроз доношење и provedбу Локалног акционог плана у области инвалидности. Иницијатива је настала у оквиру ПРАГГ пројекта који проводи Центар цивилних иницијатива у Босни и Херцеговини (ЦЦИ), а финансијски је подржан од Републике Швајцарске.

У изради Локалног акционог плана у области инвалидности поред горе наведених организација, учествовале су и институције које се баве питањима особа са инвалидитетом и то:

- Центар за социјални рад Теслић,
- Дом здравља „Свети Сава“ Теслић и
- Завод за запошљавањ – биро Теслић.

МЕТОДОЛОГИЈА

У изради Локалног акционог плана у области инвалидности поштовани су донесени међународни стандарди и домаћи закони, прије свега Конвенција УН о правима особа са инвалидитетом, Усвојене политике у области инвалидности у Босни и Херцеговини, Устав Босне и Херцеговине, Устав Републике Српске, Стратегија унапређења друштвеног положаја лица са инвалидитетом у Републици Српској 2017.-2026. година, Стратегија развоја општине Теслић за период 2018. – 2027. године и попис потреба особа са инвалидитетом на подручју општине Теслић.

Тим за имплементацију Стратегије промјене је предложио приоритетне области са циљем, рјешењем и динамиком за имплементацију, те је приједлог документа заједно са иницијативом упутио Одјељењу за друштвене дјелатности Општинске управе Теслић, које је покренуло процедуру усвајања на Скупштини општине Теслић. Скупштина општине Теслић је 26.07.2024. године усвојила Одлуку о приступању израде Локалног акционог плана за побољшање положаја особа са инвалидитетом за преиод 2025. – 2027. године („Службени гласник општине Теслић,“ број 07/24).

Рјешењем број: 02-111-96/24 од 13.08.2024. године Начелник општине Теслић је именовано Радно тијело за израду Локалног акционог плана за побољшање положаја особа са инвалидитетом на подручју општине Теслић за период 2025. – 2027. године у сљедећем саставу:

1. Виолета Борић, Одјељење за друштвене дјелатности,
2. Горан Јокић, Удружење параплегичара Теслић,
3. Александар Ђурић, Удружење дистрофичара Теслић,
4. Жељко Симеунић, Општинска организација слијепих и слабовидних Теслић,
5. Стојанка Стевић, Удружење грађана „Дијабетес“ Теслић,
6. Биљана Нишавић, Удружење грађана „Добро срце“ Теслић,
7. Предраг Девић, Удружење грађана „Нови живот“ Теслић,
8. Небојша Цвијановић, Центар за социјални рад Теслић,
9. Игор Остојић, Дом здравља „Свети Сава“ Теслић,
10. Маја Петровић, Завод за запошљавање – Биро Теслић,
11. Градимир Крагић.

АНАЛИЗА СТАЊА

Подизање свијести

Особе са инвалидитетом често су изложене дискриминацији, маргинализацији и искључивању из друштвених процеса, а људска свијест је једна од највећих препрека у превазилажењу овог проблема. Често смо свједоци да запослени у школама, институцијама, јавним управама, установама и сл. немају адекватан приступ особама са инвалидитетом, најчешће усљед недостатка едукације. С друге стране, особе са инвалидитетом и њихове породице најчешће нису довољно упућене на који се начин могу укључити у друштвени, друштвено-политички живот и у процес доношења одлука, те немају адекватно сазнања о њиховим правима. С циљем превазилажења овог проблема, односно подизања

свијести у друштву о правима и потребама особа са инвалидитетом неопходно је је осмислити јасне и једноставне поруке које се могу промовисати у медијима и широј публици. Такође, неопходно је редовно организовати семинаре и едукације за све запослене у јавним институцијама и установама, али и за породице особа са инвалидитетом.

Социјална заштита

Према Закону о социјалној заштити Републике Српске („Службени гласник Републике Српске,” број 37/12 – у даљем тексту: Закон) стање социјалне потребе је стање у којем је лицу неопходна помоћ ради савладавања социјалних и других тешкоћа и стварања услова за задовољавање основних животних потреба, а уколико се те потребе не могу задовољити у другим системима социјалне сигурности. Према овом закону права у социјалној заштити су:

1. Право на новчану помоћ

Право на новчану помоћ може остварити појединац неспособан за рад, који нема властитих прихода или чији су укупни приходи за издржавање испод нивоа новчане помоћи утврђене Законом, који нема вишак стамбеног простора, који нема другу имовину из чије се вриједности могу осигурати средства за издржавање, који нема сроднике који имају обавезу да га издржавају у складу са Породичним законом или ако ти сродници због инвалидности и друге објективне спријечености нису у могућности и способни да га издржавају и извршавају обавезу издржавања.

2. Додатак за помоћ и његу другог лица

Право на додатак за помоћ и његу другог лица има лице старије од три године којем је због тјелесних, менталних, чулних поремећаја, изражених промена у здравственом стању, неопходна стална помоћ и њега другог лица, под условом да ово право не може остварити по другом основу и не користи право на смјештај у установама социјалне заштите. Ово право може се остварити као трајно и привремено.

3. Подршка у изједначавању могућности дјецe и омладине са сметњама у развоју

Право на подршку у изједначавању могућности дјецe у омладине са сметњама у развоју имају дјеца и омладина физичким, менталним, чулним, комбинованим сметњама у развоју код којих је извршена процјена потреба и усмјеравање дјецe и омладине, а која су послије завршене основне школе, а најкасније до навршене 30. године живота, укључена у процес образовања, а то право не могу остварити по другом основу. Право на подршку у изједначавању могућности дјецe и омладине са сметњама у развоју остварује се виду накнаде за трошкове смјештаја и трошкове градског, односно међуградског превоза у висини износа цијене мјесечне карте.

4. Смјештај у установу

Смјештај у установу подразумијева збрињавање у установу социјалне заштите и другу установу која се налати изва система социјалне заштите, а

примјерена је и испуњава услове за збрињавање корисника социјалне заштите. Поред осталих, право на смјештај у установу имају:

- Дјеца са потешкоћама у развоју која немају услове да остану у својој породици и када је то сврсисходније ради чувања и васпитања, школовања, оспособљавања или психофизијалне рехабилитације, док траје потреба за овим обликом заштите
- Пунољетне особе са инвалидитетом и тешко хронично обољеле особе које није у могућности да самостално живи у породици због неповољних здравствених, социјалних, стамбених или породичних прилика и лица са поремећајем у понашању.

С обзиром да Теслић не располаже посебном евиденцијом особа са инвалидитетом, за потребе израде Локалног акционог плана у области инвалидности кориштени су подаци ЈУ Центра за социјални рад Теслић (у даљем тексту: Центар) и подаци Одјељења за борачко-инвалидску заштиту Оштинске управе Теслић.

У Центру су евидентирана лица која остварују право на основу инвалидности и то: додатак за помоћ и његу другог лица, лична инвалиднина, једнократна новчана помоћ, превоз за дјецу са посебним потребама, исхрана и смјештај и превоз. Према подацима од 27.09.2024. године у Теслићу има 1470 одраслих лица која су корисници додатка за помоћ и његу другог лица, од којих је 629 лица потпуно зависно од туђе помоћи, док дјелимичну његу потребна за 841 лице.

Малољетних лица који су корисници туђе његе и помоћи у Теслићу, односно дјеце са посебним потребама има укупно 299, од чега је 190 дјечака и 109 дјевојчица. Личну инвалиднину прима укупно 230 лица, од којих су њих 65 малољетна лица. Новчану помоћ прима 164 корисника, од чега је 53 мушкарца и 111 жена.

Установа у коју су смјештена дјеца је ЈУ Дјечији дом „Рада Враћешевић“ Бања Лука. Дом за одрасла лица у којем су смјештене особе женског пола је ЈУ Дом за лица са инвалидитетом у Вишеграду, док су одрасла лица мушког пола смјештена ЈУ Дом за лица са инвалидитетом Приједор.

У Одјељењу за борачко-инвалидску заштиту евидентирана су права која користе ратни војни инвалиди (у даљем тексту: РВИ) и то: право на личну инвалиднину за инвалиде од I до IV категорије (721 корисник), право на ортопедски додатак од I до IV степена (130 корисника), право на здравствену заштиту и друга права у вези са остваривањем здравствене заштите (158 корисника), право на личну инвалиднину II категорије (45 корисника), право на додатак за његу и помоћ РВИ I категорије (5 корисника), допунско материјално обезбјеђење РВИ од I до IV категорије (142 корисника) и право на додатак за туђу његу и помоћ (8 корисника). Поред права које остварују РВИ, постоји група права која користе цивилне жртве рата и то: право на цивилну личну инвалиднину од II до VI категорије (21 корисник) и право на здравствену заштиту (7 корисника).

Здравствена заштита

Здравствена заштита на подручју општине Теслић остварује се у установама примарног нивоа здравствене заштите, односно у централном пункту Дома здравља „Свети Сава“ и теренским амбулантама чији је приступ прилагођен инвалидним лицима.

Сви објекти централног пункта Дома здравља Теслић, као и објекти теренских амбуланти имају изграђене приступне рампе по стандарду који је захтјеван за домове здравља у Републици Српској и омогућен је приступ услугама у објектима Дома здравља.

За спрат зграде гдје се налази Служба стоматологије и друге службе обезбијеђен је лифт, јер се Стоматолошка служба налази на спрату. Други посебни технички услови нису неопходни за стоматолошку дјелатност, тако да особе са инвалидитетом имају доступност свим стоматолошким услугама у Дому здравља.

За зграду гинекологије не постоји приступни лифт, али пацијенткиње које се појаве са инвалидитетом и нису у могућности да дођу до ординације која се налази на спрату установе, услугу добију на налин да се уз асистенцију медицинског особља пацијент донесе у ординацију и уреди се услуга. Сто за пацијенткиње је са постољем које није практично и у плану је набавка стола са системом подешавања радне површине гинеколошког стола електро погоном.

У новоизграђеном блоку Службе породичне медицине и лабораторије постоји пројектован предвиђен простор за лифт који је у плану да се уради.

Тоалете пролагођене за инвалидна лица Дом здравља посједује у згради Центра за базичну рехабилитацију и у згради породичне медицине.

Запошљавање

На евиденцији Завода за запошљавање – Биро Теслић пријављено је укупно 52 особе са инвалидитетом, закључно са мјесецем септембром 2024. године, од којих је 6 жена. Највећи број њих се воде као радници без занимања, затим слиједе КВ радници и радници са средњом стручном српемом (подаци приказани у табели бр. 1), док се радници са високом стручном спремом не налазе на овој евиденцији. Према врсти инвалидности доминирају ратни војни инвалиди (табела бр. 2), а према старости доминирају лица између 50 и 60 година, као и преко 60 година (табела бр. 3).

Јавна установа Завод за запошљавање Републике Српске је претходних годна у оквиру Јавних позиа којима су финансирани програми за запошљавање код послодаваца као и програми самозапошљавања посебно субвенционисао односно подстицао запошљавање лица са инвалидитетом.

Табела бр. 1 Стање на евиденцији лица са инвалидитетом према стручној спреми и занимању

Ред. број	СТРУЧНА СПРЕМА	ЗАНИМАЊЕ	МУШКИ	ЖЕНСКИ	УКУПНО
1.	Основна школа	Радници без занимања	23	1	24
2.	КВ радник	Бравар	3	-	3
3.	КВ радник	Керамичар	1	-	1
4.	КВ радник	Армирач	1	-	1
5.	КВ радник	Лимар	1	-	1
6.	КВ радник	Возач теретних возила	2	-	2
7.	КВ радник	Тесар	1	-	1
8.	КВ радник	Зидар	3	-	3
9.	КВ радник	Инсталатер	1	-	1
10.	КВ радник	Продавач	-	2	2
11.	КВ радник	Кухар	-	1	1
12.	ССС – 4. степен	Машински техничар	4	-	4
13.	ССС – 4. степен	Хемијски техничар	1	-	1
14.	ССС – 4. степен	Шумарски техничар	1	-	1
15.	ССС – 4. степен	Физиотерапеутски техничар	-	1	1
16.	ССС – 4. степен	ПТТ техничар	-	1	1
17.	ССС – 4. степен	Економски техничар	2	-	2
18.	ССС – 4. степен	Електротехничар	1	-	1
19.	ССС – 4. степен	Гимназија	1	-	1
УКУПНО			46	6	52

Извор: ЈУ Завод за запошљавање Републике Српске – Биро Теслић

Табела бр. 2 Стање на евиденцији према врсти инвалидности

Ред. број	ВРСТА ИНВАЛИДНОСТИ	БРОЈНО СТАЊЕ
1.	Ратни војни инвалиди	43
2.	Остала категорисана инвалидна лица	9
УКУПНО		52

Извор: ЈУ Завод за запошљавање Републике Српске – Биро Теслић

Табела бр. 3 Стање на евиденцији незапослених инвалидних лица према старости

Ред. број	СТАРОСТ	БРОЈНО СТАЊЕ
1.	18-30 година	2
2.	30-40 година	2
3.	40-50 година	5
4.	50-60 година	36
5.	преко 60 година	7
УКУПНО		52

Извор: ЈУ Завод за запошљавање Републике Српске – Биро Теслић

Табела бр. 4 Стање на евиденцији незапослених инвалидних лица према врсти оштећења

Ред. број	ВРСТА ОШТЕЋЕЊА	МУШКИ	ЖЕНСКИ	УКУПНО
1.	Слух	1	-	1
2.	Вид	2	1	3
3.	Оштећења говора и гласа	-	1	1
4.	Остала физичка оштећења	37	1	38
5.	Комбинована оштећења	2	5	7
6.	Остало	-	2	2
УКУПНО		42	10	52

Извор: ЈУ Завод за запошљавање Републике Српске – Биро Теслић

Образовање

Образовање је једно од основних права сваког појединца, међутим особе са инвалидитетом често се суочавају са препрекама и тешкоћама у образовању. Само неке од тих препрека су: физички приступ школама, недостатак адекватних наставних средстава за учење и рад, недостатак информација породицама дјече са инвалидитетом о могућностима образовања, недовољан број персоналних асистената, недовољно обучени помоћници у настави, недостатак могућности образовања одраслих особа са инвалидитетом у локалној заједници и сл.

На подручју општине Теслић настава је организована у осам основних и двије средње школе. Наставу је у школској 2023/24. години похађало укупно 3 384 ученика од чега је 2 787 ученика основне школе и 1 056 ученика средње школе. Од упуног броја ученика основних школа њих 83 је са неком врстом тјелесног оштећења или са менталним сметњама, док је у процес средњошколског образовања укључено њих 45. Само једна основна школа има организовано посебно одјељење које похађа 7 ученика, док су остали ученици са сметњама у развоју укључени у редовни наставни процес.

Највећи број ученика основних школа има неку од врста тјелесног оштећења и хронично обољење (27), затим слиједе ученици са вишеструким сметњама (21), интелектуалним оштећењима (17), оштећењима у говорно-гласовној комуникацији (8), оштећењима вида (7), док је најмање ученика са оштећењем слуха (1) (табела бр. 5).

Од укупног броја ученика са сметњама у развоју у средњим школама, њих 20 има ментално оштећење, 16 ученика има друге сметње према МКВ-10, 6 ученика има неку врсту тјелесног оштећења и хроничног обољења, 3 ученика имају оштећење вида, док је један ученик са вишеструким сметњама.

Табела бр. 5 Број ученика основних школа према врсти сметње у развоју

Ред. бр.	ОСНОВНА ШКОЛА	ОШТЕЋЕЊЕ ВИДА	ОШТЕЋЕЊЕ СЛУХА	ОШТЕЋЕЊЕ У ГОВОРНО-ГЛАСОВНОЈ КОМУНИКАЦИЈИ	ТЈЕЛЕСНО ОШТЕЋЕЊЕ И ХРОНИЧНА БОЉЕЊА	ИНТЕЛЕКТУАЛНО ОШТЕЋЕЊЕ	СМЕТЊЕ У УЧЕЊУ	ПСИХИЧКИ ПОРЕМЕЋАЈИ И ОБОЉЕЊА	ВИШЕСТРУКЕ СМЕТЊЕ
1.	„Петар Петровић Његош“ Теслић	0	0	2	10	3	0	1	13
2.	„Вук Караџић“ Теслић	1	1	0	2	4	0	0	4
3.	„Иво Андрић“ Булићи	0	0	1	9	4	0	0	1
4.	„Стеван Душанић“ Прибинић	0	0	0	2	2	0	0	2
5.	„Јеврем Станковић“ Чечава	2	0	0	2	0	0	0	0
6.	„Вук Караџић“ Витковци	0	0	0	0	0	0	0	0
7.	„Доситеј Обрадовић“ Блатница	4	0	5	2	4	0	0	1
8.	„Петар Кочић“ Угодновићи	0	0	0	0	0	0	1	0
УКУПНО		7	1	8	27	17	0	2	21

Табела бр. 6. Број ученика средњих школа према врсти сметње

Ред. бр.	СРЕДЊА ШКОЛА	ОШТЕЋЕЊЕ ВИДА	ОШТЕЋЕЊЕ СЛУХА	ОШТЕЋЕЊЕ У ГОВОРНО-ГЛАСОВНОЈ КОМУНИКАЦИЈИ	ТЈЕЛЕСНО ОШТЕЋЕЊЕ И ХРОНИЧНА БОЉЕЊА	ИНТЕЛЕКТУАЛНО ОШТЕЋЕЊЕ	ВИШЕСТРУКЕ СМЕТЊЕ	АУТИЗАМ	ДРУГЕ СМЕТЊЕ
1.	„Јован Дучић“ Теслић	1	0	0	3	8	1	0	8
2.	„Никола Тесла“ Теслић	2	0	0	3	12	0	0	8
УКУПНО		3	0	0	6	20	1	0	16

Спорт и култура

Физичка активност и спорт су веома важне за особе са инвалидитетом јер доприносе социјализацији и стварању осјећаја припадности. Такође, физичка активност и спорт имају изузетан значај за здравље те позитивно утичу на моторичку способност организма, побољшавање циркулације, јачање мишиша и сл. Активно укључивање особа са инвалидитетом у спортске активности помаже у формирању идентитета.

На подручју општине Теслић за сада не постоје спортски клубови за особе са инвалидитетом, али удружења и организације које се баве питањима особа са инвалидитетом укључена у спортска такмичења која организују друга удружења и организације на нивоу Добојско-бијељинске регије. Такође, локалне организације и удружења често су домаћини и организатори спортских такмичења. Најчешће су то такмичења у куглању, пикаду, шаху и сл.

Поред укључивања особа са инвалидитетом у спортске активности, веома је важно и учествовање у културном животу. Сама чињеница да особе са инвалидитетом посједују креативне способности које заједно са другима могу равноправно потврђивати у јавности, неопходно им је пружити сваки вид подршке да активно учествују и доприносе развију културног живота на нивоу локалне заједнице. Прије свега, неопходно је омогућити прилаз културним установама како би могли посјећивати културне догађаје или самостално организовати одређене активности.

Прилаз културним установама на подручју општине Теслић углавном је прилагођен за особе са инвалидитетом. Тако на примјер у Дому просвјете инсталиран је лифт, како би лица која се отежано крећу могла посјећивати културне догађаје који се организују на првом спрату зграде, док је прилаз градској библиотеци прилагођен је за особе које при кретању користе помагала. Изузетак чини прилаз Културном центру Теслић који се налази на трећем спрату зграде, а који нема уграђен лифт.

АКЦИОНИ ПЛАН ЗА ПОБОЉШАЊЕ ПОЛОЖАЈА ОСОБА СА ИНВАЛИДИТЕТОМ НА ПОДРУЧЈУ ОПШТИНЕ ТЕСЛИЋ ЗА ПЕРИОД
2025. – 2027. ГОДИНЕ

Стратешки циљ 1: Подизање свијести локалног становништва о потребама и правима особа са инвалидитетом				
Жељени резултати: Општинска управа, медији, представници ОЦД редовно информишу јавност о ресурсима за особе са инвалидитетом				
Мјера	Период	Очекивани резултати	Индикатори	Партнери
1.1. Организовати едукације и семинаре за представнике медија, Општинске управе, представника ОЦД, наставнике и лица са инвалидитетом као и њихових породица	2025. – 2027.	Ораганизована два семинара и двије едукације у току године у циљу подизања подизања нивоа.	50 представника Општинске управе, медија, ОЦД, лица са инвалидитетом и њихових породица прошло едукацију програмски осмишљену за побољшање положаја особа са инвалидитетом	-Општинска управа Теслић -Локални медији -ОЦД -Школе
1.2. Организовати едукације и обуке у основним и средњим школама на подручју општине Теслић у сврху подизања свијести о правима и положају особа са инвалидитетом	2025.-2027.	Ученицима основних и средњих школа на подрчју општине Теслић спроведено 10 обука	Код 1000 ученика повећана свијест о положају особа са инвалидитетом, њиховим правима и врстама подршке које су им неопходне.	-Општинска управа Теслић -ОЦД -Школе
1.3. Организовати едукације за особе са инвалидитетом и њихове породице у сврху њиховог	2025.-2027.	Особама са инвалидитетом и њиховим породицама представљени програми и начини	Број лица са инвалидитетом који активно учествује у друштвеном и друштвено-политичком животу, те	-Општинска управа Теслић -ОЦД

масовнијег укључивања у друштвени и друштвено-политички живот, као и учешће у доношењу одлука		укључивања у друштвени, друштвено-политички живот и пружена подршка за активније учешће у доношењу одлука.	активно учествује у доношењу одлука	-Центар за социјални рад Теслић -Медији
1.4. Укључити локалне медије у сврху промоције права особа са инвалидитетом и подстицање јавности за активно пружање подршке и помоћи особама са инвалидитетом и њиховим породицама	2025.-2027.	Становници општине Теслић информисани о свим правима особа са инвалидитетом, као и о могућностима пружања подршке овој категорији становништва.	Број грађана општине Теслић који знају како да пруже подршку особама са инвалидитетом и активно учествују у пружању подршке.	-Медији -Центар за социјални рад Теслић -Општинска управа Теслић -ОЦД
1.5. Формиран и именован стручни тим за подршку и помоћ особама са инвалидитетом на подручју општине Теслић	2025.	Стручни тим свакодневно пружа савјетодавну подршку и помоћ особама са инвалидитетом и њиховим породицама	Број лица који свакодневно тражи подршку и помоћ од стручног тима.	-Центар за социјални рад Теслић -Дом здравља Теслић -ОЦД -Општинска управа Теслић

<p>1.6. Обилежавати важније датуме у години посвећене особама са инвалидитетом као што су:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Свјетски дан Брајевог писма; - Дан бијелог штапа; - Међународни дан осова са инвалидитетом; -Међународни дан борбе против дијабетеса -Међународни дан особа са аутизмом 	<p>2025.- и даље</p>	<p>-Спроведене годишње акције промоције права и положаја особа са инвалидитетом, као и промоције мјера за побољшање њиховог положаја у друштву</p>	<p>-Број спроведених акција годишње -Број учесника који су учествовали у акцији -Број информисаних грађана</p>	<p>-Организације и удружења ОСИ</p>
--	----------------------	--	--	-------------------------------------

Стратешки циљ 2: Пружање подршке особама са инвалидитетом кроз сервисе (правни, социјални, здравствени, превоз)

Жељени резултат: Укључивање особа са инвалидитетом у друштвену заједницу

Мјера	Период	Очекивани резултати	Индикатори	Партнери
<p>2.1. Покренути иницијативу за оснивање правног савјетовалишта за особе са инвалидитетом у сврху праћења закона, павилника и других прописа који се односе на инвалидна лица, ако и помоћ при</p>	<p>2025. – 2027.</p>	<p>Правно унапређење особа са инвалидитетом у сврху остваривања свих права која доприносе побољшању положаја</p>	<p>-Број особа које знају своја права и акитвно их остварују -Број запослених лица са инвалидитетом</p>	<p>-Општинска управа Теслић -Центар за социјални рад Теслић</p>

запошљавању инвалидних лица		особа са инвалидитетом.		
2.2. Покренути иницијативу за основање сервиса персоналне асистенције и провести обуку за персоналне асистенте	2025.-2027.	Основан сервис персоналних асистената који су на располагању свим лицима са инвалидитетом.	Број особа које користе услуге персоналних асистената.	-Центар за социјални рад Теслић -ОЦД -Дом здравља Теслић -Црвени крст
2.3. Особама са инвалидитетом, без обзира на врсту и облик инвалидитета, омогућити предност на љекарским пегледима.	2025. и даље	Особе са инвалидитетом без чекања обаљају љекарске прегледе.	Законски регулисати право лица са инвалидитетом на љекарске прегледе без чекања.	-Дом здравља Теслић -Општинска управа Теслић -ОЦД
2.4. Покренути иницијатицу за основање службе социјалног (прилагођеног) превоза	2025.-2027.	Особама са инвалидитетом обезбијеђен прилагођен превоз за обаљање свакодневних потреба као што су одласци код љекара и набавка намирница	Служба социјалног превота свакодневно доступна свим особама са инвалидитетом без обзира на удаљеност и сл.	-Општинска управа Теслић -Центар за социјални рад Теслић -Дом здравља Теслић -ОЦД
2.5. У Буџету општине планирати средства за подршку и реализацију активности које се односе на помоћ и подршку лицима са инвалидитетом	2025. и даље	Буџет општине покрива трошкове свих активности који се односе на помоћ и подршку особама са инвалидитетом.	Број активности које су финансијски подржане од стране Општинске управе	-Општинска управа Теслић

Стратешки циљ 3: Особама са инвалидитетом омогућити приступ јавним установама, предузећима, институцијама, стамбеним зградама и другим мјестима која су им неопходна за обављање свакодневних потреба

Жељени резултат: Уклоњене архитектонских баријера и несметано кретање особа са инвалидитетом у њиховом окружењу.

Мјера	Период	Очекивани резултати	Индикатори	Партнери
3.1. Уклонити постојеће архитектонске баријере на тротоарима, уградња тактилних стаза на тротоарима и постављање звучног семафора	2025. – 2027.	Особе са инвалидитетом, укључујући слабовиде особе, особе које се крећу помоћу инвалидских колица и сл. могу се несметано кретати и прелазити улицу.	-Израђена пројектна документација -Одобрена финансијска средства	-Општинска управа Теслић -ОЦД
3.2. Обезбиједити и инсталирати помоћне рампе (рукохвате) који корисницима колица омогућавају лакше савладавање успона (на прилазу градском парку, градској плажи, згради „Просвјете“, Храму Пресвете Тројице и сл.)	2025.-2027.	Прилази јавним мјестима прилагођени особама које користе инвалидска колица.	-Број прилагођених прилаза за лица са инвалидитетом	-Општинска управа Теслић -ОЦД
3.3. Омогућити приступ горњим спратовима у свим објектима које свакодневно користе лица која користе помоћна средства при кретању (стамбене зграде,	2025.-2027.	Уграђени лифтови и приступне рампе у објектима које свакодневно користе лица са инвалидитетом	Број угђених лифтова и рампи годишње	-Општинска управа Теслић -ОЦД Теслић -Дом здрвља Теслић

институције, здравствене установе, школе)				-Центар за социјални рад Теслић -Заједница етажних власника
3.4. Тоалете и санитарне чворове у јавним и приватним установама прилагодити за особе са инвалидитетом	2025.-2027.	Јавне и приватне установе имају прилагођене санитарне чворове и тоалете за инвалидна лица	Број прилагођених санитарних чворова у току године и праћење начина прилагођавања санитарних чворова у јавним и приватним установама	-Општинска управа Теслић -ОЦД -Јавне установе -Приватне установе

Стратешки циљ 4: Укључивање инвалидних лица у процес образовања

Жељени резултат: Свим инвалидним лицима, без обзира на врсту инвалидитета омогућити укључивање у образовање

Мјера	Период	Очекивани резултати	Индикатори	Партнери
4.1. Наставном и ваннаставном особљу омогућити едукацију за рад са дјецом са сметњама у развоју	2025. и даље	Наставно и ваннаставно особље у свим школама на подручју општине Теслић оспособљено за рад са дјецом са сметњама у развоју	-Број спроведених едукација годишње -Број наставника и ваннаставног особља који су прошли едукацију	-Општинска управа Теслић -Центар за социјални рад Теслић -Дом здравља Теслић -ОЦД -Министарство здравља и социјалне заштите
4.2. Омогућити персоналну асистенцију у настави свим	2025. и даље	Сва дјеца са потешкоћама у развоју	-Број дјеце која користи персоналну асистенцију	-Школе

ученицима са сметњама у развоју		имају помоћ персоналног асистента приликом похађања наставе.	-Број персоналних асистената на укупан број дјеце са сметњама у развоју која похађају наставу	-Центар за социјали рад
4.3. Дјеци са потешкоћама у развоју која похађају наставни процес обезбиједити адекватна наставна средства и наставна помагала	2025.-2027.	Дјеца са потешкоћама у развоју могу пратити наставни процес кориштењем адекватних наставних помагала	-Број обезбијеђених наставних средстава за потребе дјеце са сметњама у развоју -Број дјеце која користи наставна средства и помагала у настави	-Општинска управа Теслић -Школе -ОЦД
4.4. Отворити дневни центар за одрасле особе са инвалидитетом	2025.-2027.	Основан дневни Центар за одрасле особе са инвалидитетом и старије особе	-Израђена документација за отварање дневног центра -Планирана средства буџетом општине за ову намјену	-Општинска управа Теслић -Центар за социјални рад -ОЦД
4.5. Омогућити образовање одраслих лица са инвалидитетом	2025.-2027.	-Кроз различите програме и јавне позиве омогућено образовање одраслих особа са инвалидитетом -Повећан број образованих одраслих особа са инвалидитетом	-Број јавних позива и програма за образовање одраслих особа са инвалидитетом -Број особа са инвалидитетом које похађају програм за образовање одраслих у току једне године	-Општинска управа Теслић -Завод за запошљавање – Биро Теслић -ОЦД -Министарство просвјете и културе
4.6. Буџетом оштине Теслић планирати стипендирање	2026. и даље	-Кроз Јавни конкурс за стипендирање	-Број уговора о стипендирању које је	-Општинска управа Теслић

студената са инвалидитетом.		студената планирано стипендирање студената са инвалидитетом.	Општинска управа закључила са студентима са инвалидитетом -Број додијељених стипендија студентима са инвалидитетом	
Стратешки циљ 5: Повећати број запослених лица са инвалидитетом				
Жељени резултат: Примјеном Закона о професионалној рехабилитацији запошљавати лица за инвалидитетом				
Мјера	Период	Очекивани резултати	Индикатори	Партнери
5.1. Основати центар за рехабилитацију, оспособљавање и запошљавање особа са инвалидитетом	2025.-2027.	Кроз Центар за професионалну рехабилитацију особе са инвалидитетом имају могућност оспособљавања за рад и запошљавања	-Број особа са инвалидитетом која су прошла рехабилитацију и оспособљавање за рад у току једне године -Број запослених особа са инвалидитетом у току једне године	-Општинска управа Теслић -ОЦД -Министарство рада и борачко-инвалидске заштите
5.2. Пружити стимулативну подршку фирмама и установама при запошљавању особа са инвалидитетом	2025. – 2027.	Повећан број запослених особа са инвалидитетом у локалним предузећима и установама	Број запослених лица са инвалидитетом	-Општинска управа Теслић -Завод за запошљавање – Биро Теслић -Привредни савјет општине Теслић -ОЦД
5.3. Особама са инвалидитетом омогућити административне и финансијске олакшице	2025.-2027.	-Објављен најмање један јавни позив за финансирање или суфинансирање процеса	Број особа са инвалидитетом у току године које су покренуле властити бизнис	-Општинска управа Теслић -Завод за запошљавање – Биро Теслић

приликом самозапошљавања		самозапошљавања особа са инвалитетом -Омогућене административне олакшице при процесу самозапошљавања		
Стратешки циљ 6: Укључивање особа са инвалитетом у спортске и културне активности				
Жељени резултат: Мотивисати особе са инвалитетом да се укључе у спортске активности				
Мјере	Период	Очекивани резултати	Индикатори	Партнери
6.1. Органзовати спортске турнире и спортске манифестације за особе са инвалитетом	2025. и даље	-Особе са инвалитетом су укључене у спортске активности -Учествују у организацији и реализацији спортских активности	-Број организованих турнира за особе са инвалитетом у току године -Број учесника у спортским активностима	-ОЦД -Спортске организације -Општинска управа Теслић
6.2. Буџетом општине планирати финансијска средства за спротске активности особа са инвалитетом	2025. и даље	-Општинска упрва пружа финансијску подршку за организацију спортских активности особа са инвалитетом	-Број спортских догађаја који су финансијски подржани од стране Општинске управе	-Општинска управа Теслић -ОЦД
6.3. Отворити библиотеку за слијепа и слабовида лица у склопу Градске библиотеке	2025.-2027.	-Отворена библиотека за слијепа и слабовида лица -Слијепа и слабовида лица свакодневно	-Израђен план за отварање библиотеке за слијепа и слабовида лица -Број лица која дневно посјећују библиотеку	-Општинска управа Теслић -Градска библиотека -ОЦД

		посјећују и користе простор библиотеке		
Стратешки циљ 7: Особе са инвалидитетом укључити у процес доношења одлука				
Жељени резултат: Особе са инвалидитетом активно учествују у процесу доношења одлука, првенствено одлука које се односе на побољшање положаја особа са инвалидитетом				
Мјера	Период	Очекивани резултати	Индикатори	Партнери
7.1. Локална власт информише особе са инвалидитетом о својим активностима, програмима рада, плановима који се односе на њихова права	2025. и даље	-ОЦД које се баве питањима особа са инвалидитетом информисане о свим активностима локалне власти које се односе на особе са инвалидитетом -Особе са инвалидитетом учествују у активностима локалне власти, учествују у изради програма рада и планова	-Број активности локалне власти у којима су учествовале особе са инвалидитетом у току једне године -Број планова и програма у којима су учествовале особе са инвалидитетом у току једне године	-Општинска управа Теслић -ОЦД
7.2. Кроз различите едукације и семинаре оснаживати ОЦД да се активно укључују у процес доношења одлука које се односе на права особа са инвалидитетом	2025. и даље	-Особе са инвалидитетом имају изграђене вјештине и знања која су неопходна за учешће у процесу доношења одлука на нивоу локалне заједнице	-Број едукација и семинара за оснаживање особа са инвалидитетом у току године -Број особа са инвалидитетом који је прошао едукацију у току године	-Општинска управа Теслић -ОЦД

		-Особе са инвалидитетом активно прате процес реализације донесених одлука		
7.3. Особе са инвалидитетом укључене у процес урбанистичког планирања и доношења одлука	2025. и даље	Представници организација које се баве питањима особа са инвалидитетом укључени у доношење одлука, а прије свега у доношење одлука приликом урбанистичког планирања	-Број урбанистичких планова у којима су учествовале особе са инвалидитетом у току године -Број особа са инвалидитетом које су учествовале у доношењу одлука у току године	-Општинска управа Теслић -ОЦД -Скупштина општине Теслић
7.4. Особама са инвалидитетом омогућено право учешћа у процесу доношења општинског буџета	2025. и даље	-Представници ОЦД које се баве питањима особа са инвалидитетом упознати са начином креирања општинског буџета за сваку календарску годину -На јавним расправама редставници ОЦД износе потребе и приоритете за које сматрају да би требали бити финансирани из локалног буџета	-Број особа са инвалидитетом које су узеле учешће у процесу креирања локалног буџет -Износ средстава која су планирана у локланом буџету за финансирање приоритета и потреба особа са инвалидитетом у току године	-Општинска управа Теслић -Скупштина Општине Теслић -ОЦД

Закључак

Акциони план за побољшање положаја особа са инвалидитетом на подручју општине Теслић за период 2025-2027. године представља свеобухватан документ који има за циљ интеграцију, оснаживање и унапређење квалитета живота особа са инвалидитетом. Кроз низ мјера и активности у различитим областима попут образовања, здравствене заштите, запошљавања, приступачности и друштвеног укључивања, овај документ настоји да обезбиједи једнаке могућности и бољи животни стандард за све грађане.

Успјешна имплементација овог плана захтијева активну сарадњу свих релевантних актера - општинске управе, јавних установа, организација цивилног друштва, те заједнице у цјелини. Само заједничким напорима и систематским приступом могуће је створити услове у којима ће особе са инвалидитетом моћи да се осјећају равноправним и пуноправним члановима заједнице.

Провођење, евалуација и мониторинг

Провођење стратешког документа мора се реализовати у складу са утврђеним активностима и роковима дефинисаним у самом акционом плану. За сваку мјеру и активност потребно је осигурати довољно финансијских средстава, ресурса и подршке свих укључених институција и организација.

Евалуација ће се проводити кроз редовна полугодишња и годишња извјештавања о напретку и ефектима спроведених активности. Ово ће омогућити да се идентификују потенцијални изазови и препреке, те да се правовремено изврше корекције у плану или начину његовог извршења. Евалуација ће такође укључивати и мишљења корисника услуга, чиме ће се осигурати да се њихове потребе и очекивања узму у обзир.

Мониторинг ће бити континуирани процес који ће пратити реализацију мјера и активности дефинисаних акционим планом. За овај процес биће одговорна општинска управа у сарадњи са релевантним партнерима, који ће редовно прегледати остварене резултате у односу на утврђене индикаторе. Мониторинг ће бити основ за евалуацију и осигурање да све активности иду у складу са планом, као и да се евентуалне препреке рјешавају на вријеме.